КАНТРОЛЬ У НАВУЧАННІ РУСКАЙ МОВЕ ЯК ЗАМЕЖНАЙ

Сіняк Алена Пятроўна
Акадэмія Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь
Беларусь, Мінск

Анатацыя. У артыкуле даецца вызначэнне паняцця кантроль; вылучаюцца некаторыя функцыі, віды і формы кантролю ў навучанні рускай мове як замежнай; разглядаюцца перавагі і недахопы індывідуальнай, франтальнай групавой і парнай формы кантролю.

Ключавыя словы: кантроль, формы кантролю, віды кантролю, функцыі кантролю.

Кантроль ведаў навучэнцаў адыгрывае ключавую ролю ў адукацыйным працэсе. Ён дае выкладчыку каштоўную інфармацыю аб тым, наколькі добра навучэнцы засвойваюць вучэбны матэрыял, а таксама дазваляе ацаніць эфектыўнасць выбраных прыёмаў, метадаў і сродкаў навучання. Для саміх навучэнцаў кантроль ведаў выступае важным інструментам ацэнкі паспяховасці, якая стымулюе іх да далейшага навучання.

Неабходна адзначыць, што ў навуковай літаратуры выдзелены цэлы шэраг вызначэнняў паняцця *кантроль*. Напрыклад, па канцэпцыі І.П. Падласага, «кантроль – гэта выяўленне, вымярэнне і ацэньванне ведаў, уменняў навучэнцаў» [1, с. 240]. Больш дакладнае і поўнае, з нашага пункта гледжання, вызначэнне паняцця *кантроль* прапануе В.І. Звоннікаў. Ён піша: «Педагагічны кантроль уяўляе сабой адзіную дыдактычную і метадычную сістэму праверачнай дзейнасці, якая працякае пры кіруючай і арганізуючай ролі педагогаў, носіць сумесны характар, аб'ядноўваючы выкладчыкаў і навучэнцаў, і накіравана на ацэнку вынікаў навучальнага працэсу» [2, с. 7].

Гаворачы аб функцыях кантролю ў навучанні рускай мове як замежнай, варта адзначыць, што меркаванні вучоных наконт функцый кантролю істотна адрозніваюцца. Так, напрыклад, вучоны Р.К. Міньяр-Беларучаў вылучае толькі стымулюючую функцыю і функцыю зваротнай сувязі кантролю [3, с. 200]. Я.І. Пасаў вылучае навучальную, кантралюючую, кіраўніцкую, ацэначную, дыягнастуючую, матывуючую, развіццёвую і выхаваўчую функцыі [4, с. 76].

У сучаснай методыцы адрозніваюць наступныя віды кантролю: бягучы кантроль паспяховасці навучэнцаў, прамежкавую і выніковую атэстацыю.

Бягучы кантроль дае магчымасць ацаніць паспяховасць асваення рускай мовы як замежнай, працэс фарміравання і развіцця маўленчых навыкаў і ўменняў. Дадзены від кантролю павінен быць рэгулярным і правяраць вусна і / або пісьмова якасць засваення навучэнцамі пройдзенага вучэбнага матэрыялу.

Прамежкавая атэстацыя дазваляе ацаніць узровень сфарміраванасці камунікатыўных кампетэнцый пасля завяршэння вывучэння тэм ці раздзелаў у канцы семестра. Гэты від кантролю праводзіцца ў пісьмовай і / або вуснай форме ў выглядзе заліку або экзамену.

Выніковая атэстацыя правярае і ацэньвае вынікі навучання ў цэлым, дазваляе ўстанавіць узровень валодання рускай мовай як замежнай пасля заканчэння яе вывучэння ва ўстанове вышэйшай адукацыі. Выніковая атэстацыя праводзіцца як у вуснай, так і ў пісьмовай форме ў выглядзе экзамену.

Да дадатковых відаў кантролю некаторыя метадысты адносяць уваходны (папярэдні) кантроль, які дазваляе вызначыць пачатковы ўзровень ведаў, выявіць наяўныя прабелы і распрацаваць спосабы іх устаранення; адтэрмінаваны кантроль, мэтай якога з'яўляецца праверка засваення матэрыялу, вывучанага раней; тэматычны кантроль, з дапамогай якога можна ацаніць веды навучэнцаў па завяршэнні тэмы або блока тэм.

Па меркаванні Г.В. Елізаравай, віды кантролю і яго функцыі могуць выступаць у адзінстве, што адбываецца ў працэсе маніторынгу, які з'яўляецца важным інструментам педагагічнага дыягнаставання [5, с. 157]. Маніторынг у сістэме адукацыі дае магчымасць ажыццяўляць пастаяннае назіранне за адукацыйным працэсам і атрымліваць своечасовую інфармацыю аб якасці яго рэалізацыі; выяўляць і аператыўна ўстараняць фактары, якія аказваюць негатыўнае ўздзеянне на дасягненне пастаўленых задач. Асноўнымі рысамі маніторынгу, як лічыць В.А. Горына, з'яўляюцца інфарматыўнасць, сістэмнасць і рэгулярнасць правядзення, дыягнастычнасць і магчымасць зваротнай сувязі [6, с. 35]. Пры гэтым сярод відаў кантролю асаблівую значнасць набываюць бягучы і прамежкавы.

У працэсе навучання рускай мове як замежнай асаблівую ўвагу трэба надаваць развіццю ў навучэнцаў навыкаў самакантролю. Здольнасць навучэнца зразумець, што ён умее і ведае, а што яшчэ трэба пазнаць і ў чым разабрацца, дазваляе яму свядома кантраляваць, ацэньваць і самастойна рэгуляваць уласную вучэбную дзейнасць, кіраваць ёю.

Кантроль, каб быць эфектыўным, павінен адпавядаць наступным патрабаванням: ён павінен быць аб'ектыўным, рэгулярным, насіць дыферэнцыраваны характар; заданні для правядзення кантролю ведаў, уменняў і навыкаў павінны быць дакладна і ясна сфармуляваны.

Гаворачы аб формах кантролю, вылучаюць індывідуальны, франтальны, групавы і парны кантроль. Дадзеныя формы кантролю могуць праводзіцца як вусна, так і пісьмова, а іх выбар непасрэдна залежыць ад аб'екта праверкі і віда кантролю.

Індывідуальная форма кантролю дапамагае выкладчыку атрымаць больш дакладнае ўяўленне аб узроўні моўнай падрыхтоўкі кожнага навучэнца. Падчас індывідуальнага кантролю пытанне ці заданне адрасуюцца аднаму навучэнцу, які павінен даць разгорнуты поўны адказ. Ацэнка ведаў навучэнца праводзіцца непасрэдна пасля адказу і яго аналізу выкладчыкам.

Да істотнага недахопу індывідуальнага кантролю можна аднесці вымушаную пасіўнасць вучэбнай групы.

Сярод пераваг франтальнага кантролю адзначым магчымасць праверыць веды максімальнай колькасці навучэнцаў падчас заняткаў, актывізаваць дзейнасць кожнага навучэнца. Акрамя таго, выкарыстанне франтальнага кантролю ведаў дазваляе трымаць дастаткова высокі тэмп працы на занятку. На працягу занятку аднаму і таму ж навучэнцу можа быць зададзена некалькі пытанняў. У выніку адказ ацэньваецца балам, які выводзіцца з улікам якасці ўсіх адказаў навучэнца, атрыманых на працягу занятку.

Пры правядзенні франтальнага кантролю неабходна выконваць наступныя ўмовы:

1. Дакладна фармуляваць заданні і пытанні для навучэнцаў, не дапускаючы фармулёвак, якія патрабуюць удакладненняў, дадатковых пытанняў.

2. Ставіць перад навучэнцамі не толькі пытанні ўзнаўляльнага характару, але і пытанні, якія маюць праблемны характар.

Пры правядзенні франтальнай формы кантролю варта ўлічваць як яго станоўчыя бакі, так і недахопы. Недахопы франтальнага кантролю заключаюцца ў тым, што ён не дазваляе дастаткова глыбока і поўна вызначыць узровень ведаў і ўменняў навучэнцаў, а таксама абмяжоўвае магчымасць разгорнутых выказванняў навучэнцаў.

Перавагай групавой і парнай формы кантролю з'яўляецца магчымасць павысіць актыўнасць навучэнцаў, іх матывацыю да вывучэння дысцыпліны; развіць спаборніцкі дух. Акрамя таго, працуючы ў групах або парах, самі навучэнцы атрымліваюць магчымасць ацаніць вынікі сваёй дзейнасці.

Неабходна адзначыць, што розныя формы кантролю павінны прымяняцца мэтанакіравана і дапаўняць адзін аднаго з улікам магчымасцей і асаблівасцей кожнага з іх.

Такім чынам, пытанне ажыццяўлення кантролю ведаў, уменняў і навыкаў у навучанні рускай мове як замежнай не страчвае сваёй актуальнасці, паколькі яго вырашэнне дазваляе павысіць якасць адукацыі, роўна як і ўдасканаліць сам працэс кантролю. З'яўляючыся неад'емнай часткай адукацыйнага працэсу, кантроль дае інфармацыю аб выніках дзейнасці кожнага навучэнца, вучэбнай групы і самога выкладчыка, што ў сваю чаргу дазваляе педагогу правільна вызначыць метады, формы і прыёмы, якія карэлююць з задачамі і мэтамі занятку і самога кантролю.

Літаратура:

1. Подласый, И. П. Педагогика: 100 вопросов – 100 ответов: учеб. пособие для вузов / И. П. Подласый. – М. : ВЛАДОС-пресс, 2004. – 365 с.
2. Звонников, В. И. Современные средства оценивания результатов обучения: учеб. для студ. учреждений высш. проф. образования / В. И. Звонников, М. Б. Челышкова. – М. : Академия, 2013. – 304 с.
3. Миньяр-Белоручев, Р. К. Методика обучения французскому языку / Р. К. Миньяр-Белоручев. – М. : Просвещение, 1990. – 224 с.

4. Пассов, Е. И. Концепция коммуникативного обучения иноязычной культуре в средней школе / Е. И. Пассов, В. Б. Царькова. – М. : Просвещение, 1993. – 159 с.
5. Елизарова, Г. В. Культура и обучение иностранным языкам / Г. В. Елизарова. – СПб. : КАРО, 2005. – 352 с.
6. Горина, В. А. Технологии контроля и оценки качества освоения языковой программы в сфере вузовского лингвистического образования / В. А. Горина // Вестник МГЛУ. Образование и педагогические науки. – 2021. – Вып. 3 (840). – С. 31-43.

CONTROL IN TEACHING RUSSIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Sinyak Alena Pyatrouna
Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Belarus
Belarus, Minsk

Abstract. The article defines the concept of control; identifies some functions, types and forms of control in teaching Russian as a foreign language; considers the advantages and disadvantages of individual, frontal, group and paired forms of control.
Keywords: control, forms of control, types of control, functions of control.